

УДК: 37.013.43:342.7(477)

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-8\(49\)-94-106](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-8(49)-94-106)

Ігнатенко Наталія Віталіївна доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, <https://orcid.org/0000-0002-3264-0315>

Савенко Віктор Васильович доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, <https://orcid.org/0000-0002-9334-6785>

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕФОРМИ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ 2017–2025 РР.

Анотація. Статтю присвячено комплексному дослідженню правових механізмів реалізації реформи середньої освіти в Україні у 2017–2025 рр. у контексті впровадження концепції «Нова українська школа». Визначено теоретико-правові засади реформування освітньої галузі, охарактеризовано ключові нормативно-правові акти, що становлять основу правового забезпечення модернізаційних змін: Закон України «Про освіту» (2017 р.), Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), підзаконні акти Кабінету Міністрів України та накази Міністерства освіти і науки України. Проаналізовано інституційні, організаційно-правові, фінансово-правові та контрольні-наглядні інструменти реалізації реформи, їх взаємодію в межах багаторівневої системи управління освітою.

Окреслено етапи впровадження НУШ та особливості нормативного супроводу кожного з них. Виявлено ключові проблеми нормативно-правового регулювання, зокрема колізії у законодавстві, повільну адаптацію підзаконних актів, недостатню координацію між центральними та місцевими органами влади, а також вплив воєнного стану на темпи імплементації реформи.

Обґрунтовано необхідність гармонізації національного освітнього законодавства з правом ЄС, удосконалення механізмів автономії закладів освіти, розширення фінансових інструментів та впровадження сучасних електронних засобів моніторингу.

Результати дослідження можуть бути використані для оптимізації законодавчого забезпечення реформ у сфері середньої освіти та підвищення ефективності їх практичної реалізації.

Ключові слова: середня освіта, реформа, Нова українська школа, нормативно-правове забезпечення, правові механізми, освітнє законодавство України.

Ihnatenko Natalia Vitaliyivna Doctor of Pedagogical Sciences, associate professor V. Hnatyuk Ternopil National Pedagogical University, Ternopil, <https://orcid.org/0000-0002-3264-0315>

Savenko Victor Vasylovych Candidate of Historical Sciences, Doctor of Law, Professor Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, Khmelnytskyi, <https://orcid.org/0000-0002-9334-6785>

LEGAL MECHANISMS FOR IMPLEMENTING SECONDARY EDUCATION REFORM IN UKRAINE: ANALYSIS OF THE REGULATORY FRAMEWORK (2017–2025)

Abstract. The article presents a comprehensive study of the legal mechanisms for implementing secondary education reform in Ukraine during 2017–2025 within the framework of the “New Ukrainian School” concept.

Theoretical and legal foundations of educational reform are defined, and the key regulatory acts forming the basis of legal support for modernization changes are characterized: the Law of Ukraine “On Education” (2017), the Law of Ukraine “On Complete General Secondary Education” (2020), subordinate acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine, and orders of the Ministry of Education and Science of Ukraine. The research analyzes institutional, organizational-legal, financial-legal, and supervisory mechanisms of reform implementation, as well as their interaction within a multi-level education governance system.

The stages of NUS implementation and the specifics of regulatory support for each stage are outlined. The study identifies key challenges in legal regulation, including legislative inconsistencies, slow adaptation of subordinate acts, insufficient coordination between central and local authorities, and the impact of martial law on the pace of reform implementation.

The necessity of harmonizing national education legislation with EU law, improving school autonomy mechanisms, expanding financial tools, and introducing modern electronic monitoring systems is substantiated.

The results of the study can be used to optimize legislative support for reforms in the field of secondary education and to increase the efficiency of their practical implementation.

Keywords: secondary education, reform, New Ukrainian School, regulatory framework, legal mechanisms, education legislation of Ukraine.

Постановка проблеми. Освіта є ключовим інструментом формування громадянського суспільства, становлення правової держави та розвитку конкурентоспроможної економіки. Саме через систему загальної середньої освіти держава забезпечує відтворення людського капіталу, формування громадянських цінностей та підготовку молоді до активної участі в суспільно-політичному й економічному житті країни. Від ефективності освітньої політики безпосередньо залежить якість людських ресурсів, інноваційний потенціал держави та її здатність адаптуватися до викликів глобалізованого світу.

Запровадження у 2017 році концепції «Нова українська школа» (НУШ) стало однією з найбільш масштабних і комплексних реформ в історії незалежної України. Її стратегічною метою є перехід від знанневої до компетентнісної моделі навчання, створення безпечного та мотивуючого освітнього середовища, підвищення професійної автономії вчителя та забезпечення рівного доступу до якісної освіти. Масштабність і багатовекторність реформи зумовлюють необхідність цілісного та узгодженого правового регулювання, яке б охоплювало всі рівні та аспекти організації освітнього процесу.

Успішна реалізація НУШ неможлива без належного нормативно-правового забезпечення, яке виступає базою для формування освітніх стандартів, фінансування, кадрової політики та системи управління якістю освіти. Проте швидкі соціальні, політичні та економічні зміни, а також зовнішні виклики, пов'язані з воєнним станом, виявили низку проблем і прогалин у чинному законодавстві. Це зумовлює потребу у ґрунтовному системному аналізі правових механізмів реалізації реформи, оцінці ефективності існуючої нормативної бази та виробленні пропозицій щодо її вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правового регулювання освітньої сфери, зокрема середньої освіти, знаходяться у полі зору як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. У науковій літературі сформувалося кілька підходів до аналізу нормативно-правового забезпечення реформування освіти. Значний внесок у розроблення теоретико-правових засад здійснили В. Кремень, О. Сухомлинська, Л. Гриневич, які наголошують на ролі правової бази як системоутворювального чинника освітніх трансформацій. Окремі аспекти правового супроводу реформ, зокрема компетентнісного підходу та стандартизації освіти, досліджували Н. Побірченко, О. Локшина, І. Ковальчук.

У сфері адміністративного та освітнього права вагомими є праці С. Глуценка, О. Петришина, М. Костицького, які розглядають освітнє законодавство як елемент публічного управління та інструмент забезпечення прав і свобод громадян. У зарубіжній правовій науці особливу увагу приділяють порівняльному аналізу освітніх систем та їхньої нормативної

основи, зокрема у працях Е. Ганушека, С. Фуллана, Л. Дарлінг-Геммонд, де підкреслюється значення правової визначеності та стабільності законодавства для досягнення цілей реформ.

Попри наявність ґрунтовних досліджень, більшість наукових робіт розглядають окремі складові правового забезпечення реформи, не охоплюючи комплексно весь період 2017–2025 рр. і не враховуючи новітні виклики, зумовлені воєнним станом. Недостатньо опрацьованими залишаються питання узгодженості законодавчих і підзаконних актів, ефективності інституційних механізмів реалізації реформи та їх відповідності міжнародним стандартам. Це зумовлює актуальність даного дослідження, спрямованого на системний аналіз нормативної бази та правових механізмів запровадження концепції «Нова українська школа».

Метою статті є здійснення комплексного аналізу нормативно-правової бази, що забезпечує реалізацію реформи середньої освіти в Україні у 2017–2025 рр. у межах концепції «Нова українська школа», з виявленням особливостей, проблемних аспектів та напрямів удосконалення правових механізмів її впровадження.

Виклад основного матеріалу. Зі становленням та розвитком незалежності України постало завдання формування власної державної освітньої політики, здатної забезпечити модернізацію системи освіти відповідно до національних пріоритетів та світових тенденцій. Протягом перших двох десятиліть незалежності було визначено ключові засади та механізми цієї політики, а також окреслено коло суб'єктів, що беруть участь у її формуванні та реалізації. Освітня політика стала важливим інструментом впровадження комплексу теоретичних ідей, стратегічних завдань і практичних заходів, спрямованих на розвиток освіти, забезпечення стабільності державного управління у цій сфері, підвищення добробуту населення, виховання громадян з високим рівнем правової та національної свідомості, а також на зміцнення авторитету й конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні [1, с. 10].

Водночас саме пріоритети та стратегічні орієнтири освітньої політики стали визначальним чинником формування й еволюції національної нормативно-правової бази. Залежно від цілей державної політики ухвалювалися нові закони, вносилися зміни до чинних актів, приймалися підзаконні нормативні документи, що конкретизували механізми реалізації реформ. У результаті правові засади функціонування освітньої системи України почали формуватися як цілісна система, ефективність якої прямо залежала від узгодженості законодавчих рішень із проголошеними освітніми пріоритетами. Саме цільові орієнтири державної освітньої політики визначали зміст і динаміку розвитку нормативної бази, зумовлюючи потребу в ухваленні

базових законодавчих актів та підзаконних документів, що регламентували різні рівні та аспекти освітньої діяльності.

Важливим фундаментом цієї системи стала Конституція України, яка закріплює пріоритетність освіти як стратегічно важливої сфери суспільного розвитку (ст. 24), гарантує доступність усіх форм і типів освітніх послуг для кожного громадянина та рівність умов для реалізації особистісного потенціалу. Водночас у п. 6 ч. 1 ст. 92 Конституції передбачено, що «засади... освіти» регулюються виключно законами України [2], а деталізація окремих аспектів освітньої діяльності, що не належать до основоположних, може здійснюватися постановами Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства освіти і науки України та іншими актами органів виконавчої влади (ст. 116, п. 3). Таким чином, на рівні Основного Закону було закладено ієрархію нормативних джерел та визначено пріоритет законодавчого врегулювання у сфері освіти.

У цьому контексті особливе місце у системі нормативного регулювання посідає Закон України (ЗУ) «Про освіту» [3; 4], який можна розглядати як своєрідну «конституцію освіти». Він створює юридичну основу для системних трансформацій освітньої галузі на різних етапах розвитку держави, визначає засади реалізації права людини на освіту, а також виступає базою для оновлення спеціальних законів, зокрема ЗУ «Про загальну середню освіту» [5] та «Про повну загальну середню освіту» [6], і внесення змін до інших нормативно-правових актів. Зміст і структура цього закону щоразу адаптувалися до нових стратегічних завдань освітньої політики, відображаючи еволюцію пріоритетів держави у сфері освіти.

Саме цей факт знайшов своє відображення у сформованій Н. Ігнатенко умовній періодизації розвитку державної політики в галузі освіти України з набуттям державного суверенітету. В основу періодизації дослідницею було покладено циклічні етапи розвитку української законодавчої бази в системі освіти, хронологічно окреслені ухваленням Конституції України та затвердженням стратегічних документів розвитку освіти – Закону Української РСР «Про освіту» (1991 р.), ЗУ «Про освіту» (2017 р., 2020 р.), ЗУ «Про загальну середню освіту» (1999 р., 2010 р.), ЗУ «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), Державної національної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття), Національної стратегії розвитку освіти України на 2012 – 2021 рр., Концепція Нової української школи. Відповідно до названих нормативно-правових актів концептуальні засади формування державної освітньої політики в Україні після набуття незалежності вона об'єднала у чотири взаємозумовлені періоди формування її інституційно-правового забезпечення: *перехідний* (1991–1996 рр.) – формування засадничих принципів освітньої політики та національної законодавчої бази; *нормотворчий* (1996–2010 рр.) – ухвалення перших законів прямої дії, що регулювали функціонування всіх ланок освітньої системи

відповідно до викликів XXI ст.; *контroversійний* (2010–2017 рр.) – період глибокої кризи національної освітньої системи та спроб повернення до радянських моделей управління; *реформаційний* (з 2017 р.) – етап глибоких концептуальних змін, зумовлених упровадженням концепції Нової української школи та адаптацією національної освітньої моделі до європейських стандартів [7; 18].

У межах цього дослідження особливий науковий інтерес становить четвертий етап розвитку державної політики України у сфері освіти, нижня межа якого збіглася з початком реалізації наймасштабнішої з часу набуття незалежності реформи загальної середньої освіти – «Нова українська школа» (НУШ). Ця реформа стала першим системним і радикальним перетворенням освітньої галузі, що передбачало комплексне оновлення змісту освіти, структури шкільної підготовки, системи оцінювання, кадрового забезпечення, управлінських механізмів і фінансування, формуючи в підсумку якісно нове освітнє середовище.

Нормативно-правове забезпечення впровадження НУШ охоплює кілька рівнів регулювання, серед яких ключову роль відіграють закони України, підзаконні нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України та Міністерства освіти і науки, а також локальні акти органів місцевого самоврядування й закладів освіти. Базовим документом, що закріпив правові засади реалізації реформи, став ЗУ «Про освіту» від 5.09.2017 р. № 2145-VIII [4]. Спрямований на подолання кризових явищ у галузі та створення належних умов для підвищення якості й ефективності освіти з урахуванням освітніх тенденцій країн Європейського Союзу, цей Закон визначив нову структуру повної загальної середньої освіти, розширив автономію закладів освіти, закріпив компетентнісний підхід до формування змісту навчання, встановив механізми державного нагляду (контролю) за якістю освіти та передбачив низку прогресивних новацій. Серед них – законодавче визнання формальної, неформальної та інформальної освіти; запровадження інклюзивної освіти; профілізація старшої школи; оновлення системи забезпечення якості освіти відповідно до європейських вимог; впровадження системи освітніх і професійних кваліфікацій; створення Національного агентства кваліфікацій, покликаного забезпечити ефективну взаємодію між освітою та професійним середовищем; запровадження державно-громадського управління закладами освіти тощо [4].

Закон не лише закріпив усталені принципи освітньої діяльності, але й концептуалізував нові, продиктовані сучасними цивілізаційними викликами: органічний зв'язок освіти зі світовою та національною історією, культурою й традиціями; свобода у виборі форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми та закладу; виховання патріотизму й поваги до культурних цінностей

Українського народу; формування усвідомленої потреби у дотриманні Конституції та законів України; виховання поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до дискримінації та насильства; розвиток громадянської культури та культури демократії [4].

Подальший розвиток законодавчої бази здійснювався з урахуванням глобалізаційних тенденцій та вимог міжнародних моніторингів якості освіти, участь у яких регламентується ЗУ «Про освіту» [4]. Сучасні виклики й технологічний прогрес зумовили необхідність формування нових стандартів середньої освіти, що відповідали б низці важливих критеріїв.

Зокрема, вони мали базуватися на компетентнісному та особистісно орієнтованому підходах, враховувати вікові особливості психофізичного розвитку дитини на кожному рівні освіти, а також сприяти набуттю учнями навичок і умінь, необхідних для успішної самореалізації у професійній діяльності, особистому житті та громадській активності [8, с. 35].

З огляду на це вже у 2018/2019 навчальному році Міністерство освіти і науки України запровадило новий Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87 [9]. Розроблений у відкритому експертному діалозі за участю педагогів-практиків, науковців, громадських активістів, представників батьківської спільноти та іноземних консультантів, він заклав підґрунтя для подальшої модернізації освітньої моделі України та став основою для концептуалізації наскрізних положень «Нової української школи» у Державному стандарті базової середньої освіти, який відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 набув чинності з 1 вересня 2022 року [10].

Ключовою передумовою успішної імплементації реформи НУШ у середню школу стало ухвалення ЗУ «Про повну загальну середню освіту» від 16 січня 2020 року № 463-IX [6], який не лише систематизував існуючі нормативні акти, але деталізував організаційні, кадрові, фінансові та процедурні аспекти функціонування закладів середньої освіти в умовах НУШ [6]. Окреме значення мали постанови Кабінету Міністрів України, зокрема щодо затвердження Державних стандартів базової середньої освіти (2020) та профільної середньої освіти (2023), які конкретизували вимоги до результатів навчання, структури освітніх програм і ресурсного забезпечення.

Паралельно було введено в дію типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти, а також здійснено комплекс заходів, спрямованих на визначення спеціалізованих вимог до підготовки педагогічних кадрів і їхнього професійного розвитку.

Крім того, розроблено методичні інструменти для порівняльного аналізу якості підготовки фахівців із вимогами ринку праці. Особлива увага приділялася формуванню системи стимулювання та мотивації педагогів до

підвищення їхньої кваліфікації й удосконалення професійної майстерності [11]. Одним із серйозних викликів для освітньої політики України стала пандемія COVID-19, що спровокувала необхідність перегляду стратегії і тактики навчально-виховного процесу в 2020–2021 рр. Введення заходів, таких як температурний скринінг, дотримання соціальної дистанції, нові форми вітання, а також практика мінімального фізичного контакту й посиленої гігієни, які на початку пандемії сприймалися як нововведення, до кінця 2020 року стали звичними, а впродовж 2021 року – буденними нормами поведінки в суспільстві.

Запровадження карантинних обмежень призвело до гострої потреби у дистанційному навчанні, що, у свою чергу, сприяло суттєвим змінам у ставленні до онлайн-форм освіти та широкому освоєнню можливостей мережі Інтернет. Переваги дистанційного навчання зумовили зростаючу тенденцію відмови в окремих випадках від традиційної моделі на користь дистанційної форми здобуття освіти. У цьому контексті своєчасним було прийняття Міністерством освіти і науки України Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти (затверджене 8.09.2020 р. № 1115) [12], що набуло чинності 16 жовтня 2020 року. Документ гарантував учням постійний педагогічний супровід, регулярний моніторинг навчальних досягнень та, за необхідності, надання додаткової підтримки в освітньому процесі [12]. Своєчасність ухвалення цього положення, стала очевидною із початком повномасштабної російсько-української війни, коли він дозволив зберегти доступу до освіти навіть у регіонах із складною безпековою ситуацією або на тимчасово окупованих територіях.

Війна значно прискорила трансформацію правових механізмів середньої освіти, змусивши систему швидко адаптуватися до нових викликів. Цей період став серйозним випробуванням на стійкість освітньої політики України та її здатність забезпечувати безперервність і якість навчання навіть у кризових умовах – і ця перевірка була пройдена. Реформа НУШ не зупинилася на початковому етапі, хоча об'єктивно мала для цього чимало підстав. Навпаки, поступово долаючи кризу ідентичності у середній школі, вона впевнено наближається до впровадження на рівні старшої профільної школи.

Важливу роль у цьому процесі відіграв нормативний супровід, зокрема оновлений Закон України «Про освіту» (із змінами, внесеними після 2020 р.) [3], який гарантує право на безперервне навчання без втрати академічних результатів незалежно від місця перебування. Поряд із ним, вагомий вплив на розвиток НУШ у воєнних умовах справили ЗУ «Про захист персональних даних» [13], ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» [14], а також «Методичні рекомендації щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні» [15]. Їх положення стали каталізаторами активнішого впровадження цифрових

технологій у середню освіту, що, у свою чергу, загострило потребу вдосконалення законодавства у сфері захисту персональної інформації, кібербезпеки та забезпечення якості дистанційного навчання.

Саме в цих умовах, коли система освіти вже пройшла етапи екстреної адаптації та стабілізації, розпочалася активна фаза підготовки до впровадження реформи профільної школи. Цей напрям є ключовим елементом концепції Нової української школи і покликаний забезпечити більш гнучку, орієнтовану на потреби учнів і ринку праці систему навчання. Передбачається, що старшокласники зможуть обирати освітні напрями відповідно до власних інтересів і майбутньої професії. Водночас реалії воєнного стану внесли суттєві корективи у процес реформування: паралельно з модернізацією змісту освіти виникла необхідність створення безпечних навчальних середовищ, розвитку гібридних і дистанційних форматів, а також організації системної психологічної підтримки учнів та педагогів.

Логічним продовженням цих зусиль стало затвердження Міністерством освіти і науки України Концептуальних засад реформування профільної середньої освіти (10.10.2024 р. № 1451) [16]. Документ заклав підвалини для створення двох типів закладів освіти для старшокласників. Перший тип – академічний ліцей, де здобувачі освіти завершують отримання повної загальної середньої освіти, проходячи загальну академічну підготовку та поглиблюючи компетентності з окремих освітніх галузей відповідно до власних здібностей, інтересів і життєвих планів з метою подальшого навчання у закладах вищої освіти. Другий тип – професійний коледж, у якому здобуття повної загальної середньої освіти поєднується з оволодінням професією певної кваліфікації, також з урахуванням індивідуальних нахилів та професійних намірів учнів.

Реалізаційні рамки цих трансформацій було чітко визначено ухваленим 25.07.2024 року «Державним стандартом профільної середньої освіти» (№ 851) [17]. Цей документ окреслює подальший освітній шлях випускників середньої школи в умовах реформування НУШ, регламентує вимоги до обов'язкових результатів навчання, встановлює загальний обсяг навчального навантаження, визначає розподіл змісту за освітніми галузями, а також структуру і зміст профільної середньої освіти. Завдяки цьому забезпечується цілісність, спадкоємність і системність освітніх змін, що відповідають сучасним викликам і стратегічним орієнтирам розвитку української школи.

Сукупність цих кроків дозволяє окреслити четвертий етап розвитку освітньої політики України як період інтенсивних трансформацій. Його сутнісними характеристиками стали зміна соціокультурної парадигми, зумовлена кризою традиційної класичної моделі освіти, та зростання прагнення до впровадження новітніх педагогічних концепцій у національний освітній і гуманітарний простір. Така стратегія спрямована на перетворення системи

освіти на складну спеціалізовану мережу зі сталими закономірностями функціонування та розвитку, здатну постійно адаптуватися до суспільних викликів і глобальних змін.

Висновки. Аналіз нормативно-правової бази реформування середньої освіти в Україні у 2017–2025 рр. свідчить про цілеспрямовану та системну роботу держави з удосконалення законодавчого забезпечення освітніх трансформацій. Прийняття ключових актів, зокрема Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020), у поєднанні з розробкою підзаконних документів, сформувало надійний правовий фундамент модернізації системи відповідно до європейських стандартів.

Особливої актуальності набули нормативні рішення, що регламентували впровадження дистанційної та змішаної форм навчання. Їхнє ухвалення стало своєчасною відповіддю на виклики пандемії COVID-19, а згодом – і на наслідки повномасштабної війни, забезпечивши безперервність освітнього процесу навіть у регіонах з ускладненою безпековою ситуацією. Це свідчить про гнучкість і адаптивність правових механізмів, здатних оперативно реагувати на форс-мажорні обставини.

Повномасштабна російсько-українська війна не лише прискорила процеси цифровізації освіти, але й актуалізувала питання захисту прав учнів та педагогів. Це зумовило оновлення законодавства у сферах захисту персональних даних, кібербезпеки та якості дистанційного навчання, що сприяло формуванню безпечного та технологічно оснащеного освітнього середовища. Паралельно з цими процесами, реформа профільної системи середньої освіти набула особливої ваги. Зокрема, було напрацьовано концептуальні підходи до створення нових типів закладів для старшої школи – академічних ліцеїв і професійних коледжів, – що спрямовано на забезпечення диференційованого освітнього маршруту відповідно до індивідуальних здібностей та життєвих прагнень учнів. Цей підхід підсилює інтегративну логіку реформи НУШ, забезпечуючи логічний перехід від оновленої базової школи до системи профільної освіти.

Попри масштабні виклики, реформа Нової української школи продовжує свій розвиток, зберігаючи баланс між інноваційністю та стабільністю системи середньої освіти. Стійкість цих процесів підтверджує ефективність нормативно-правового забезпечення, яке гарантує поступовість і цілісність трансформацій навіть у динамічних та кризових умовах.

У перспективі ключовим завданням залишається подальше вдосконалення правових механізмів шляхом регулярного моніторингу, оцінювання та адаптації нормативної бази до потреб суспільства й викликів освітнього середовища. Такий підхід сприятиме підвищенню якості освіти, її стійкості до зовнішніх загроз та інтеграції в міжнародні освітні простори.

Література:

1. Корсак К. Освіта, суспільство, людина в XXI столітті: інтегрально – філософський аналіз. Київ; Ніжин, 2004. 218 с.
2. Конституція України: редакція від 22.02.2014 р. № 254к/96 ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/paran2033#n2033>
3. Про освіту: Закон України від 02. 04. 2020 р. № 2145-VIII. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
4. Про освіту: Закон України від 05. 09. 2017 р. №2145-VIII. ULR: <https://base.kristti.com.ua/?p=5895>.
5. Про загальну середню освіту: Закон України. Редакція від 27.07.2010 р. № 651-XIV. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14/ed20100727#Text>
6. Про повну загальну середню освіту: Закон України. Редакція від 24.11.2021. № 1839-IX. ULR : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення 9. 10. 2021 р.).
7. Ігнатенко Н. В. Трансформаційні процеси в теорії та методиці навчання історії в школі періоду незалежності України (1991 – 2020 рр.) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Тернопіль, 2024. 548 с.
8. Освіта в Україні: базові індикатори. Інформаційно – статистичний бюлетень результ. діяльності галузі освіти у 2017/2018 н. р. Київ: «Інститут освітньої аналітики». 2018.209с.
9. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України № 87 від 2.02. 2018 р. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
10. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898. ULR: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
11. Освітня реформа: результати та перспективи: інформаційно – аналітичний збірник. Київ: Інститут освітньої аналітики. 2019. 228 с.
12. Деякі питання організації дистанційного навчання: Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 р. № 1115. ULR: <https://www.kmu.gov.ua/news/mon-vazhlivi-akcenti-shchodo-organizaciyi-distancijnogo-navchannya>
13. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. ULR: https://kodeksy.com.ua/pro_zahist_personal_nih_danih.htm
14. Про правовий режим воєнного стану: Закон України. Редакція від 14.05.2025 р. № 389-VIII. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
15. Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні: Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2023 № 563 ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0563729-23#Text>
16. Про затвердження Концептуальних засад реформування профільної середньої освіти (академічні ліцеї): Наказ Міністерства освіти і науки України від 10.10.2024 р. № 1451. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1451729-24#Text>
17. Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2024 р. № 851. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text>

18. Ігнатенко Н., Москалюк М., Костюк Л. Історико-ретроспективний аналіз державної освітньої політики в Україні (1991–2020 рр.). *Український історичний журнал*. 2022. № 2. С. 203–215. ULR: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2022_2_17

References:

1. Korsak, K. (2004). *Osvita, suspilstvo, liudyna v XXI stolitti: intehralno–filosofskyi analiz* [Education, society, and man in the 21st century: an integral philosophical analysis]. Kyiv: Nizhyn. 218 p. [in Ukrainian].
2. Konstyutsiia Ukrainy: redaktsiia vid 22.02.2014, № 254k/96–VR [Constitution of Ukraine: as amended on 22.02.2014, No. 254k/96–VR]. [in Ukrainian].
3. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 02.04.2020, № 2145-VIII [On Education: Law of Ukraine of April 2, 2020, No. 2145-VIII]. [in Ukrainian].
4. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017, № 2145-VIII [On Education: Law of Ukraine of September 5, 2017, No. 2145-VIII][in Ukrainian].
5. Pro zahalnu seredniu osvitu: Zakon Ukrainy. Redaktsiia vid 27.07.2010, № 651-XIV [On General Secondary Education: Law of Ukraine, as amended on July 27, 2010, No. 651-XIV]. [in Ukrainian].
6. Pro povnu zahalnu seredniu osvitu: Zakon Ukrainy. Redaktsiia vid 24.11.2021, № 1839-IX [On Complete General Secondary Education: Law of Ukraine, as amended on November 24, 2021, No. 1839-IX]. [in Ukrainian].
7. Ihnatenko, N. V. (2024). *Transformatsiini protsesy v teorii ta metodytsi navchannia istorii v shkoli periodu nezalezhnosti Ukrainy (1991–2020 rr.)* [Transformational processes in the theory and methods of teaching history at school during Ukraine’s independence (1991–2020)]: Doctoral thesis. Ternopil. 548 p. [in Ukrainian].
8. *Osvita v Ukraini: bazovi indykatory. Informatsiino–statystychnyi biuleten rezultativ diialnosti haluzi osvity u 2017/2018 n. r. (2018)* [Education in Ukraine: Basic indicators. Information and statistical bulletin of the results of the education sector in 2017/2018 academic year]. Kyiv: Instytut osvitnoi analityky. 209 p. [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennia Derzhavnogo standartu pochatkovoї osvity: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 87 vid 02.02.2018 [On Approval of the State Standard for Primary Education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 87 of February 2, 2018]. [in Ukrainian].
10. Pro deiaki pytannia derzhavnykh standartiv povnoi zahalnoi serednoi osvity: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.09.2020, № 898 [On Certain Issues of State Standards for Complete General Secondary Education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 898 of September 30, 2020]. [in Ukrainian].
11. *Osvitnia reforma: rezultaty ta perspektyvy: informatsiino–analytychnyi zbirnyk (2019)* [Educational reform: results and prospects: information and analytical collection]. Kyiv: Instytut osvitnoi analityky. 228 p. [in Ukrainian].
12. Deiaki pytannia orhanizatsii dystantsiinoho navchannia: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 08.09.2020, № 1115 [Certain issues of organizing distance learning: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 1115 of September 8, 2020]. [in Ukrainian].
13. Pro zakhyst personalnykh danykh: Zakon Ukrainy vid 01.06.2010, № 2297-VI [On Personal Data Protection: Law of Ukraine of June 1, 2010, No. 2297-VI]. [in Ukrainian].
14. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu: Zakon Ukrainy. Redaktsiia vid 14.05.2025, № 389-VIII [On the Legal Regime of Martial Law: Law of Ukraine, as amended on May 14, 2025, No. 389-VIII]. [in Ukrainian].

15. Pro zatverdzhennia metodychnykh rekomendatsii shchodo okremykh pytan zdobuttia osvity v zakladakh zahalnoi serednoi osvity v umovakh voiennoho stanu v Ukraini: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 15.05.2023, № 563 [On Approval of Methodological Recommendations on Certain Issues of Education in General Secondary Education Institutions under Martial Law in Ukraine: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 563 of May 15, 2023]. [in Ukrainian].

16. Pro zatverdzhennia Kontseptualnykh zasad reformuvannia profilnoi serednoi osvity (akademichni litseii): Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 10.10.2024, № 1451 [On Approval of the Conceptual Framework for the Reform of Specialized Secondary Education (Academic Lyceums): Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 1451 of October 10, 2024]. [in Ukrainian].

17. Pro zatverdzhennia Derzhavnogo standartu profilnoi serednoi osvity: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.07.2024, № 851 [On Approval of the State Standard for Specialized Secondary Education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 851 of July 25, 2024]. [in Ukrainian].

18. Ihnatenko, N., Moskaliuk, M., & Kostiuk, L. Istoryko-retrospektyvnyi analiz derzhavnoi osvitnoi polityky v Ukraini (1991–2020 rr.) [Historical-retrospective analysis of state educational policy in Ukraine (1991–2020)]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 2022, No 2, pp. 203–215. DOI: 10.15407/uhj2022.02.203. URL: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.02.203> [in Ukrainian].